

Elit Seviyedeki Sporcuların Kayırmacılığa Yönelik Karşılaştıkları Sorunlar ve Baş Etme Yöntemleri

Mehmet GÜL^{1†}, Şeyma URHAN²

¹Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Spor Bilimler Fakültesi, Sivas, Türkiye.

²Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas, Türkiye.

Araştırma Makalesi

Gönderi Tarihi: 19/07/2023

Kabul Tarihi: 03/01/2024

Online Yayın Tarihi: 31/01/2024

Öz

Elit seviyedeki sporcuların kayırmacılığa yönelik yaşadıkları problemler ve bu problemlerle nasıl baş etmeye çalıştıklarının bilinmesi kayırmacılık davranışlarının önlenmesi noktasında önemli bir adım olarak düşünüldüğünden çalışma önem arz etmektedir. Bu çalışma elit seviyedeki sporcuların kayırmacılıkla ilgili yaşadıkları problemler ve baş etme yöntemlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) çalışmasıdır. Çalışma grubu 18 yaş üzerinde farklı branşlarda spor yapmış ve hala spora devam eden elit seviyedeki 6 kadın (%50) ve 6 erkek (%50) olmak üzere toplamda 12 sporcudan oluşmaktadır. Araştırmadaki veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizinde NVIVO 14 programı kullanılmıştır. Sonuç olarak, çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların tamamının favorizm türünde sporda kayırmacılık davranışlarıyla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Ayrıca favorizm türünde kayırmacılık davranışlarına maruz kalan sporculardan %20'sinin aynı zamanda nepotizm türünde de kayırmacılık davranışlarına maruz kaldıkları belirlenmiştir. Bununla birlikte sporda kayırmacılığı antrenör, hakem, idareci, taraftar ve diğer sporcuların uyguladığı bulunmuştur. Yine elde edilen bulgulara göre katılımcıların %50'sinin içsel başa çıkma yöntemiyle %50'sinin ise dışsal başa çıkma yöntemiyle kayırmacılıkla mücadele etmeye çalıştıkları tespit edilmiştir. Sonuç olarak, sporcuların motivasyon seviyelerinin yüksek olması performanslarına olumlu yansımaktadır. Ancak, dışsal başa çıkma yöntemleriyle mücadele eden elit sporculardan elde edilen bulgular, genel olarak kayırmacılığın motivasyonu olumsuz etkilediğini göstermektedir. Bu durum, sporda sürdürülebilir başarının artması için kayırmacılıkla mücadelede daha fazla çabanın gerekliliğini ortaya koymaktadır. Sonuçlar doğrultusunda kayırmacılıkla mücadele etmek için somut yönergelerin hazırlanması ve bu yönergeleri uygulayacak tarafsız ve şeffaf yönetim anlayışının oluşturulması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Sporcu, Kayırmacılık, Favoritizm, Nepotizm.

The Problems Faced by Elite Athletes Relating to Preference and Their Overcome Methods

Abstract

Since it is believed that knowing the problems that elite athletes have with nepotism and how they try to deal with these problems is an important step in preventing nepotistic behavior, this study is important. This study was conducted to identify the problems of elite athletes in relation to nepotism and their coping methods. The study is a phenomenological study using qualitative research methods. The study group consists of a total of 12 elite athletes, 6 women (50%) and 6 men (50%), who have been practicing sports in various disciplines for over 18 years and are still practicing sports. The study data was collected using a semi-structured interview form. The NVIVO 14 content analysis program was used to analyze the data. As a result, it was found that all elite athletes participating in the study were confronted with favoritism in sports. It was also found that 20% of the athletes who were affected by favoritism were also affected by nepotism. It was also found that nepotism in sports is practiced by coaches, referees, administrators, fans and other athletes. Again, it was found that 50% of participants attempted to combat nepotism with internal coping methods and 50% with external coping methods. A high level of motivation among athletes therefore has a positive effect on their performance. However, the results of the top athletes who struggled with extrinsic coping methods show that favoritism generally has a negative effect on motivation. This situation makes it clear that more efforts need to be made to combat favoritism in order to increase sustainable success in sport. In line with the findings, it is recommended to develop concrete guidelines to combat favoritism and to establish an impartial and transparent management approach to implement these guidelines.

Keywords: Sport, Athlete, Preference, Favoritism, Nepotism.

[†] Sorumlu Yazar: Mehmet Gül, E-posta: mehmetgul@cumhuriyet.edu.tr

GİRİŞ

Geçmiş zamanlardan günümüze kadar toplum içerisindeki insanlar sürekli olarak herhangi bir konuda üstünlük kurarak başarı elde edebilmek için birbirleriyle mücadele halinde yaşamışlardır. Bu mücadele duygusunun olduğu bir alan da spor olarak karşımıza çıkmaktadır. Sporda başarıyı yakalayabilmek için sporcuların birbirleriyle mücadele ederek üstünlük kurmaya çalıştıkları görülmektedir (Altıntaş, 2010). Ancak bu üstünlüğün elde edilebilmesi beraberinde pek çok etik olmayan davranışları da getirmektedir. İnsanın bulunduğu bir yerde zaten etik olmayan bu davranışlara sıklıkla rastlanmaktadır. Kayırmacılık, etik olmayan bu davranışlara örnek olarak verilebilir (Hardman ve Jones, 2010; Morgan, 2007).

Kayırmacılık; bir bireyin, başka bir bireyi liyakatten daha çok sahip olduğu bazı özelliklerinden dolayı (güç, yakınlık vs.) bulunmuş olduğu ortamdaki diğer bireylerden ayrı tutması, o bireye karşı olumlu ve daha farklı yaklaşması biçiminde tanımlanmaktadır (Kahraman, 2020). Bir başka tanıma göre kayırmacılık, bireylerin yakın olma derecesi bakımından birbirleriyle informal olarak ilişki kurdukları, sosyal ve resmi ilişkileri de informal olan bu kanallar üzerinden görmeye çalıştıkları bir uygulama olarak ifade edilmektedir (Kvasoğlu ve ark., 2016). Kayırmacılık kavramıyla ilgili birçok tanımlamanın olmasıyla birlikte yapılmış olan tanımlamaların genelinde ortak bir fikir olarak, kendisine herhangi bir nedenden dolayı yakın ilişki içinde olan grup ya da kişilere ayrımcılık davranışı olarak belirtilmektedir (Öntürk ve ark., 2021). Literatüre bakıldığında, farklı kayırmacılık davranış türlerinin olduğu görülmektedir. Nepotizm ve favorizm bu kayırmacı davranış türlerinden bazılarıdır.

Nepotizm, bir kişinin kabiliyet, beceri, başarı ve eğitim düzeyi gibi unsurlar dikkate alınmadan ya da işin gerektirmiş olduğu nitelikleri taşımayan kişilerin yalnızca akrabalık ilişkileri dikkate alınarak o kişilerin istihdam edilmesi ya da terfi edilmesi olarak tanımlanmaktadır (Özler ve ark., 2007). Nepotizmde kayırmacılık davranışının gösterildiği kişi kan bağıının olduğu akraba olarak görülürken; favorizmde ise ahabap, eş-dost ve arkadaş olarak görülmektedir. Bu kayırmacılık türünde aile dışında olan diğer yakın arkadaşlar, ahabaplar ve dostlarla olan bağların ve baskıların gizil etkilerinden söz edilebilir (Büte, 2011). Nepotizm ve favorizm türündeki kayırmacılık davranışlarına spor açısından bakıldığında, her iki kayırmacılık türünün de spora ve sporcuya zarar verdiği ve onları olumsuz yönde etkilediği söylenebilir. Sporda nepotizm, spor ortamındaki kişiler arasında ortaya çıkan ve o kişilerin nitelikleri göz önünde bulundurulmadan akrabalık ilişkileri olan kişilere ayrıcalık gösterilmesi olarak ifade edilebilir. Sporda favorizm ise bir spor organizasyonunun her aşamasında; yönetici, antrenör, hakem ya da organizasyondaki diğer görevlilerin, hakkaniyet ve eşitlik faktörlerini dikkate almadan, çeşitli gerekçelerle bir takıma ya da bir sporcuya ayrıcalık göstermesi ve rakiplerinden üstün bir konuma getirmesi olarak tanımlanmaktadır (Kvasoğlu ve ark., 2016). Hakkaniyet ve eşitliğin olmadığı bir spor ortamında karşılaşılan bu kayırmacılık türlerinin sporculara motivasyon bağlamında da olumsuz bir şekilde yansıdığı söylenebilir. Motivasyon, spor alanında son derece önemli bir unsur olarak görülmeyle birlikte sporcuların başarı elde etmesinde büyük bir etkiye sahiptir. Özellikle büyük spor organizasyonlarına katılarak ülkemizi temsil eden elit seviyedeki sporcuların motivasyon durumları göz önünde

bulundurulduğunda, bu durumun ülkenin spor başarısına da dolaylı yoldan etki ettiği söylenebilir.

Motivasyon, bireylerin belli bir amacı gerçekleştirmek için kendi istek ve arzularıyla davranmalarıdır. Ayrıca kişileri, istenen ve beklenen yönde davranmaları ve hareket etmeleri konusunda teşvik eden, çevrelerinden ya da kendilerinden kaynaklı çeşitli güdü ve güdüler topluluğu olarak da tanımlanmaktadır (Yiğit, 2019). Motivasyon kavramına sporda belli bir amacı gerçekleştirme açısından bakıldığında, özellikle elit seviyedeki sporcuların sporda başarılı olabilmek için çeşitli sebeplerle motive olarak başarıyı yakalamaya çalıştıkları görülmektedir. Bununla birlikte kişiler spor yapmak için pek çok farklı türde motivasyon kaynağına sahip olabilmektedir. Literatürde bu motivasyon kaynakları, içsel, dışsal ve motivasyonsuzluk olarak belirtilmektedir. Kişinin spora katılımında mutlu olması, huzur bulması içsel motivasyon kaynaklarının oluşmasını sağlarken; ceza ve ödül gibi unsurlar dışsal motivasyon kaynaklarının oluşmasını sağlamaktadır. Spora katılımında neden sonuç ilişkisi arasında bağ kurulamadığı durumlarda ise motivasyonsuzluk kaynağından söz edilebilir (Tekkurşun-Demir ve İlhan, 2019).

Motivasyon, sporcunun performansı açısından önemli bir bileşendir (Tunca ve Güngör-Gülsoy, 2023). Bir sporcunun motivasyonu sağlanmadığı takdirde düşük bir performans göstermesi kaçınılmaz bir durumdur. Dolayısıyla sporcuların sportif performanslarının yüksek düzeyde olabilmesi için motivasyon durumlarının da dengeli bir şekilde olması gerekmektedir. Ancak spor alanında bazı durumlar sporcuların motivasyonundaki dengeyi bozabilmekte ve onlara olumsuz bir şekilde yansımaktadır. Bu durumlardan birisi de sporda kayırmacı davranışlarıdır. Sporda kayırmacı davranışlarına özellikle ülkemizi temsil eden elit seviyedeki sporcuların maruz kalması ülkemizin sportif başarısı açısından olumsuz görülmektedir. Çünkü kayırmacı davranışlarla milli takıma giren ve ülkesini uluslararası alanda temsil eden bir sporcunun madalya kazanma ihtimalinin kendi başarısıyla milli takıma giren ve uluslararası alanda ülkesini temsil eden bir sporcunun madalya kazanma ihtimaliyle eşit olmadığı düşünülmektedir. Bu noktada elit seviyedeki sporcuların karşılaştığı kayırmacı davranışlar nedeniyle motivasyon dengelerinin bozulmasının ülkemize kazandırılacak başarıları olumsuz etkilediği söylenebilir. Dolayısıyla sporda kayırmacı davranışlar pek çok yönden olumsuz bir durum olarak görülmekte ve elit seviyedeki sporculara birçok problem yaşatarak spor alanındaki hedeflerine ulaşma noktasında onlara engel teşkil etmektedir. Ama yine de elit seviyedeki sporcular bu engellere rağmen ülkesine madalya kazandırabilmek adına çeşitli güdülenme yollarıyla sporda kayırmacılıkla baş etmeye çalışmaktadır. Buradan hareketle ülkemizi uluslararası alanda temsil eden elit seviyedeki sporcuların yüksek yoğunluktaki ağır antrenmanlarla yarışmaya hazırlanmalarındaki zorlukların yanı sıra sporda kayırmacılık durumlarıyla da karşılaşmaları önemli bir sorun olarak görülmektedir. Tüm bu bilgiler ışığında, elit seviyedeki sporcuların sporda kayırmacılıkla ilgili yaşadıkları problemler ve bu problemlerle nasıl baş etmeye çalıştıklarının bilinmesi kayırmacılık davranışlarının önlenmesi noktasında önemli bir adım olarak düşünüldüğünden bu çalışma önem arz etmektedir. Bu çalışmada elit seviyedeki sporcuların sporda kayırmacılıkla ilgili yaşadıkları problemler ve bu problemlerle baş etme yöntemlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) çalışmasıdır. Nitel araştırma, insanın kendisine ait sırlarını çözmesi ve kendi uğraşısıyla şekillendirdiği toplumsal sistemlerin derinliklerini bulmak için geliştirmiş olduğu bilgi üretme yollarından biridir (Özdemir, 2010). Nitel yöntem, anlamayı ve yorum yapmayı kolay bir hale getiren, esnek yapısından dolayı araştırma yapan kişiye derinlemesine keşif yapma imkânı sağlayan bir yöntemdir. Nitel yöntemle tasarlanan bir araştırmada incelenen konu üzerine derin bir kavrayışa erişme uğraşı bulunmaktadır. Bu yönden araştırmacının kâşif gibi hareket ederek ilave sorularla hakikatin izini sürdüğü ve muhatabının öznel bakış açısına önem verdiği belirtilmektedir (Karataş, 2015). Fenomenoloji ise insanların çevrelerinde ortaya çıkan olayları nasıl değerlendirdiklerini anlamaya çalışan bir yaklaşımdır (Aydın, 2018). Bu yaklaşım farkında olunan fakat derin ve detaylı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanmaktadır. Fenomenolojiyi diğer yaklaşımlardan ayıran en önemli özelliği olarak ise “ortak deneyimlerin özünün olduğu” varsayımlara dayanması olarak ifade edilmektedir (Tekindal ve Uğuz-Arsu, 2020).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 18 yaş üzerinde farklı branşlarda spor yapmış ve hala spora devam eden elit seviyedeki 6 kadın (%50) ve 6 erkek (%50) olmak üzere toplamda 12 sporcudan oluşmaktadır. Nitel çalışmalarda araştırmacılar, küçük örneklem grubuyla katılımcı olan kişilerin gerçek, günlük deneyimlerini görüşme veya gözlem yoluyla saptamaya çalışmaktadırlar (Başkale, 2016). Ayrıca nitel araştırmalarda örneklem grubunun az olması araştırılan konunun derin bir şekilde incelenebilmesi ve analiz edilebilmesi açısından tercih edilen bir durumdur. Nitel örneklem seçiminde istatistiksel genellemeler büyük oranda önemli görülmekte ve bağlamı geniş olan nicel türdeki çalışmaların tersine, kendi bağlamında kenetli olan küçük örneklem dikkate alınmaktadır (Miles ve Huberman, 2016). Dolayısıyla bu çalışmada da büyük örneklem yerine daha küçük örneklem grubu tercih edilerek derinlemesine analizlerin yapılması amaçlanmıştır.

Araştırma Yayın Etiği

Bu çalışmada, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulu'na başvurulmuştur. Kurul çalışmanın etik açıdan uygun olduğuna karar vermiştir (Tarih: 19.06.2023; Sayı/Karar No: 2023/10).

Verilerin Toplanması

Araştırmadaki veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde araştırmayı yapan kişi, önceden sormayı planlamış olduğu soruları kapsayan görüşme protokolünü hazır bir hale getirir. Araştırmacı görüşmenin akışına bağlı bir şekilde değişik yan veya alt sorular ile görüşmenin akışını etkileyebilmekte ve katılımcının cevaplarını açmasını ve detaylandırmasını sağlayabilmektedir (Türnüklü, 2000).

Katılımcılara kişisel bilgilerini belirlemek amacıyla 8 soruluk ölçek uygulanmıştır. Bununla birlikte yarı yapılandırılmış 7 tane açık uçlu oluşturulan sorular oluşturulmuştur. Bu sorular literatür taraması (Büte, 2016; Kahraman, 2020; Kavasoğlu ve ark., 2016) odak grup görüşmesi ve alanda bulunan elit seviyede güreş yapmış kişiler (K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11 ve K12) ve akademisyenlerden (U1, U2, U3, U4) oluşan uzmanlarda elde edilen görüşler doğrultusunda oluşturulmuştur. Görüşmeler online bir şekilde gerçekleştirilerek kayıt altına alınmıştır. Ayrıca araştırmacı görüşmeye başlamadan önce her bir katılımcıdan kayıt için izin alarak ve sorulara verilen cevapların gizlilik esasına uygun olacağını belirterek katılımcıların onayını almıştır. Katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmeler sonunda elde edilen veriler bilgisayar ortamında yazılı dokümana dönüştürülerek verilerin gizliliği sağlanmıştır.

Katılımcılara yarı yapılandırılmış görüşme formunda yönlendirilen sorular:

- Sizce sporda kayırmacılık ne ifade ediyor?
- Sporda kayırmacılık ile karşılaştığınız oldu mu? Oldu ise bahseder misiniz?
- Sporda kayırmacılıkla karşılaştığınızda tepkileriniz nedir?
- Sporda kayırmacılık temelli davranan kimler oluyor?
- Sporda kayırmacılıkla başa çıkma yollarınız nelerdir?
- Sporda kayırmacılığın önüne geçilmesi için çözüm önerileriniz nelerdir?
- Bu sorulara cevaplarınızdan başka eklemek istedikleriniz varsa ekleyiniz.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde NVIVO 14 programı kullanılarak içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde subjektifliği minimize etmek için okuma tekrar okuma, bilgi yığınlarının şeffaflığının sağlanması, artık bilgilerin tespiti ve tema ve kodlandırma süreçleri izlenmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanmış olan verileri açıklamaya yardımcı olan ilişkilere ve kavramlara ulaşmak olarak ifade edilmektedir. Ayrıca betimsel analizle özetlenmiş ve yorumlanmış olan verilerin, içerik analizi ile derinlemesine bir işleme tabi tutulduğu ve yeni kavramların keşfedildiği belirtilmektedir (Karataş, 2017). Çalışmada veri analizi için yapılan görüşmelerden elde edilen veriler kodlanmıştır ve her katılımcının görüşme formu ayrı ayrı okunmuştur. Okuma işlemi tamamlandıktan sonra elde edilen sonuçlar kategorileştirilerek araştırma bulguları yazılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde çalışmaya katılan elit düzeydeki sporcuların demografik bilgilerine ve sporda kayırmacılıkla ilgili yaşadıkları problemlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Elit Düzeydeki Sporcuların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Katılımcı seviyedeki sporcuların demografik bilgilerine Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların demografik özellikleri

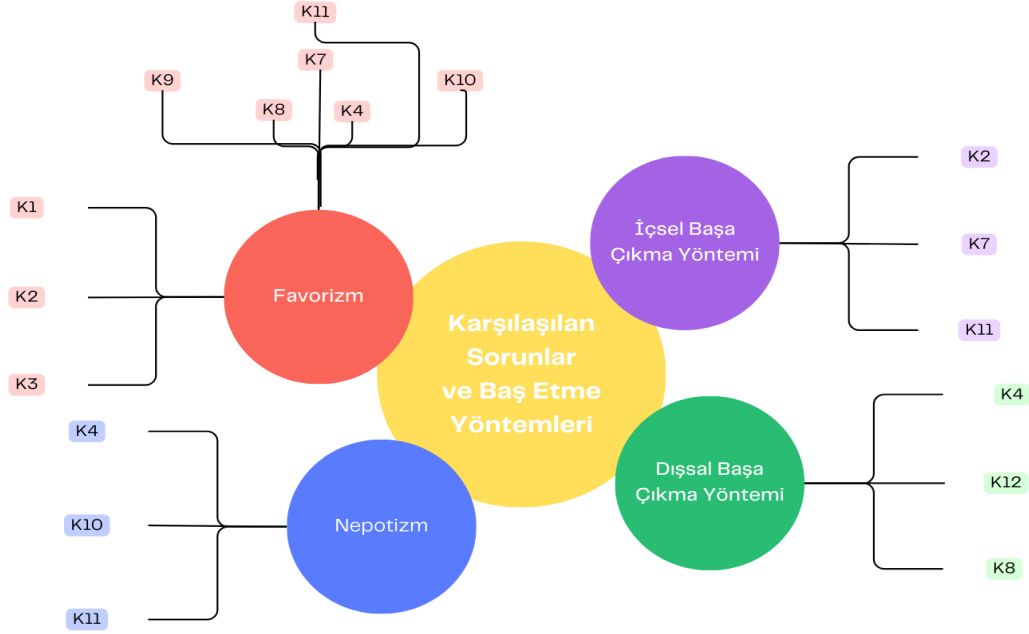
Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Meslek	Görüşme Süresi
K1	22	Kadın	Bekâr	Lisans	Öğrenci	33 dakika
K2	21	Kadın	Bekâr	Lisans	Öğrenci	29 dakika
K3	43	Erkek	Evli	Doktora	Öğretmen	32 dakika
K4	39	Erkek	Evli	Yüksek Lisans	Öğretmen	36 dakika
K5	25	Kadın	Bekâr	Lisans	Antrenör	24 dakika
K6	27	Kadın	Evli	Lisans	-	25 dakika
K7	24	Kadın	Bekâr	Lisans	Antrenör	32 dakika
K8	27	Erkek	Bekâr	Lisans	Öğrenci	31 dakika
K9	22	Kadın	Bekâr	Lisans	Öğrenci	30 dakika
K10	29	Erkek	Bekâr	Yüksek Lisans	Antrenör	35 dakika
K11	30	Erkek	Bekâr	Yüksek Lisans	Araştırma Görevlisi	34 dakika
K12	25	Erkek	Bekâr	Lisans	Antrenör	30 dakika

Tablo 1 incelendiğinde, çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların yaş ortalamalarının $27,83 \pm 6,79$ olduğu ve %50’sinin kadın, %50’sinin ise erkek katılımcıdan oluştuğu görülmektedir. Ayrıca medeni duruma bakıldığında, %75’inin bekâr, %25’inin evli katılımcı olduğu, eğitim durumu incelendiğinde ise, %67’sinin lisans, %25’inin yüksek lisans, %8’inin ise doktora düzeyinde eğitim aldıkları gözlenmiştir. Yine katılımcıların %34’ünün öğrenci, %34’ünün antrenör, %16’sının öğretmen, %8’inin araştırma görevlisi olduğu ve %8’inin ise herhangi bir meslekle uğraşmadığı görülmektedir.

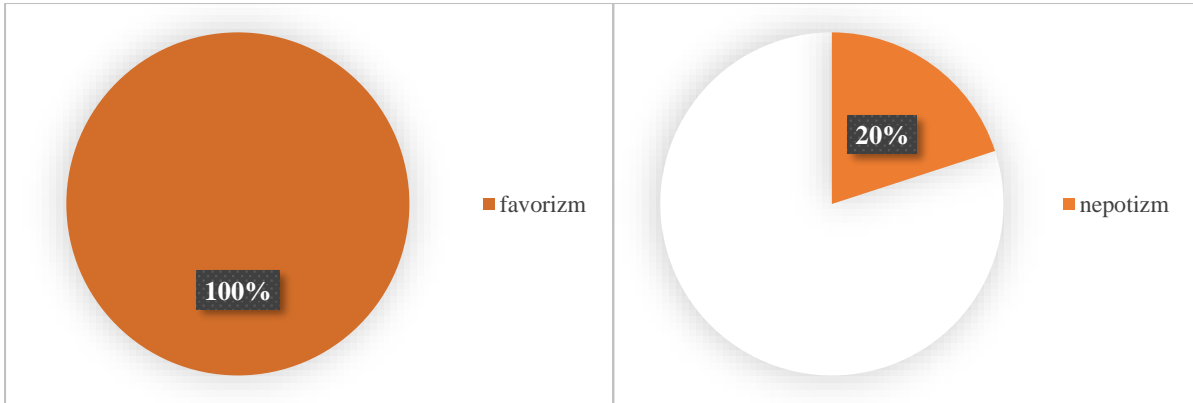
Tablo 2. Çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların sportif özgeçmişleri

Spor Branşı	Spor Yaşı	Başarılar
Softbol	12	Avrupa Şampiyonalarında 9 millilik
Hentbol	11	Avrupa 5.
Güreş	12	Uluslararası turnuvalara 3 defa katılım
Güreş	20	-Avrupa 1. -Uluslararası Turnuvalarda dereceler
Judo	10	-Balkan 3.
Judo	10	-Avrupa Kupası 5. -Avrupa ve Balkan Şampiyonalarına katılım
Karate	14	-Balkan 3. -Avrupa Kupası 5.likler
Karate	14	-Uluslararası Şampiyonalar 1.2.3. -Avrupa 1. (2kez)
Halter	9	-Dünya 3. -Dünya 1. -Gençlik Olimpiyatları 2.
Halter	9	-Avrupa 1.2.3.
Wushu	12	-Dünya 2. -Dünya 3.
Kickboks	15	-Avrupa 3. -Uluslararası maçlarda dereceler
Bilek Güreşi	12	-Avrupa Şampiyonasına katılım
Bilek Güreşi	12	-Avrupa 2.
Çim Hokeyi	16	-Avrupa 3. (2kez) -Avrupa Şampiyonası Gol Kralı

Tablo 2’de araştırmaya katılan elit seviyedeki sporcuların spor branşları incelendiğinde, toplamda takım ve bireysel sporlar olmak üzere 10 farklı branşın olduğu görülmektedir. Ayrıca spor yapma sürelerine bakıldığında ise ortalama olarak $12,75 \pm 3,07$ yıl spor yaptıkları gözlenmiştir. Bununla birlikte çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların başarıları incelendiğinde, hepsinin Türkiye derecesinin olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında Balkan Şampiyonaları, Avrupa Şampiyonaları, Dünya Şampiyonaları ve Gençlik Olimpiyatlarına katıldıkları ve çoğunluğunun bu şampiyonalarda derece elde ettikleri belirlenmiştir.

Grafik 1. Karşılaşılan sorunlar ve baş etme yöntemleri kod haritası

Grafik 2a

Grafik 2b

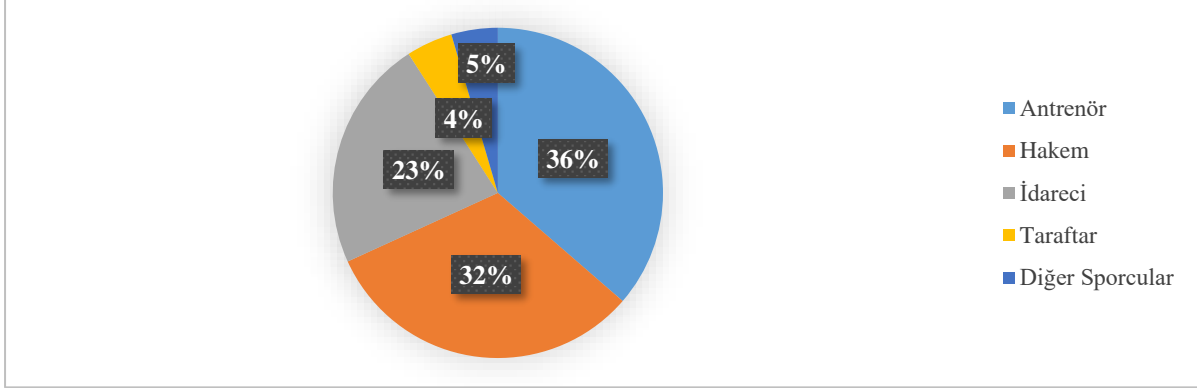
Grafik 2. Elit seviyedeki sporcuların kayırmacılık davranışlarına ilişkin bulgular

Grafik 2a incelendiğinde, çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların %100'ünün favorizm türünde kayırmacılık davranışlarına maruz kaldıkları belirlenmiştir. Grafik 2b incelendiğinde ise favorizm türünde kayırmacılık davranışlarına maruz kalan sporculardan %20'sinin aynı zamanda nepotizm türünde de kayırmacılık davranışlarına maruz kaldıkları verilen cevaplar neticesinde tespit edilmiştir.

Favorizm: Çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların en fazla karşılaştıkları kayırmacılık türü favorizm olarak bulunmuştur. İçerik analizinden elde edilen “Eski takım antrenörümüz takımda önceden tanıştığı insanlar olduğu için milli takım seçmelerine sürekli o insanların katılmasını sağlamak için uğraşılıyor. Bize seçmeler hakkında hiçbir şekilde bilgi vermeyerek önümüze engel koymaya çalışıyordu. Bir başka olay olarak da milli takımda görevli olan antrenörümüz yine milli takım seçmelerinde kendi takım sporcularının verilerinin daha yüksek yazılması için çabaladı ve bizim üzerimizde birçok kez psikolojik baskı kurarak başarısız olmamız için uğraştı.” (K1), “Tanınan takımların maçlara bir sıfır önde başlaması, hakemlerin, gözlemcilerin gözünde tanındık takımların ayrımcılık görmesi, mücadele öncesinde tanınan takımdan yana olmaları sporda kayırmacılıkla karşılaştığım sorunlar. Ayrıca ben de son 3 seneye kadar çok fazla tanınmayan bir takımın oyuncusu olduğumdan dolayı her kampa gitmeme rağmen performansa bakılmadan direk ön elemeye alındığım oluyordu.” (K2), “Spora ilk başladığımız zamanlarda il seçmesi müsabakalarında antrenörün kendi kulübünden olanlara seçme yaptırmayıp direk gruplara götürmesi bizlere ise seçme yaptırılması... idareci veya antrenör pozisyonunda olan spor elemanlarının kendi takımından veya kendi memleketlisi olan sporculara karşı taraflı davranmaları, haksız bir şekilde seçmelerde bu bağlantıların ön plana çıkması, sporda kayırmacılıkla ilgili yaşadıklarım.” (K3), “Sporda kayırmacılığı potansiyeli ve yeteneği olan sporcunun hak etmesine rağmen olması gereken yere gelememesi onun yerine referansı tanındık birilerinin desteğiyle hak edenin yerini alması olarak ifade edebilirim.” (K4), “Türkiye Şampiyonalarında bir sene önce derece yapan kişiler ya da büyük şehir sporcuları hakemler tarafından tanınan ve taraf olunan kişiler olduğu için maalesefki çok adil kararlar verilmiyor. Bu sporcuları hakemler tanıdığı için karşı tarafa oynuyor, bayrak kaldırıyor, ya da aldığım puanı cezaya çeviriyor. Çoğu zaman hakemler kendi kulüp öğrencileri olduğu için ya da hocasını tanıdığı için objektif kararlar vermiyordu.” (K7), “Milli takım antrenörü ve antrenörün kendi sporcusu antrenör her zaman sporcusunu kayırır. Sporcusuna rakip birisi varsa ona yanlış kararlar verdirebilir. Yanlış antrenman sistemi uygulatabilir. Bunun da önüne diğer milli takım antrenörleri rakip sporcuyu uyararak düzeltebilirler yani pek konuşmayı ve üstünde durmayı sevdiğim bir konu değil o yüzden söyleyeceklerim bu kadar.” (K8), “Birçok kez kayırmacılıkla karşılaştığım oldu. Yarışmada karşı taraftan iyi olduğumda bile ondan düşük puan alarak istediğim dereceyi elde edemedim. Uluslararası yarışmalarda ise yarışmacıların ülkesinden olan hakemler varsa kendi ülkesindeki sporcuya fazla puan vermesi gibi durumlarla karşılaştım.” (K9), “Milli takımda antrenörlük yapan antrenörlerin öğrencilerini milli takıma sokmak için kendi öğrencilerine öncelik tanıdığını gördüm. 2012 yılında bir Türkiye Şampiyonasında ring hakeminin öğrencisi ile dövüştüğümde puanlarımın silinip maçı kaybettiğim bir olayı da yaşamıştım.” (K10) gibi kodlar elit seviyedeki sporcuların favorizm türünde kayırmacılıkla ilgili yaşadıkları problemlere vurgu yapmıştır.

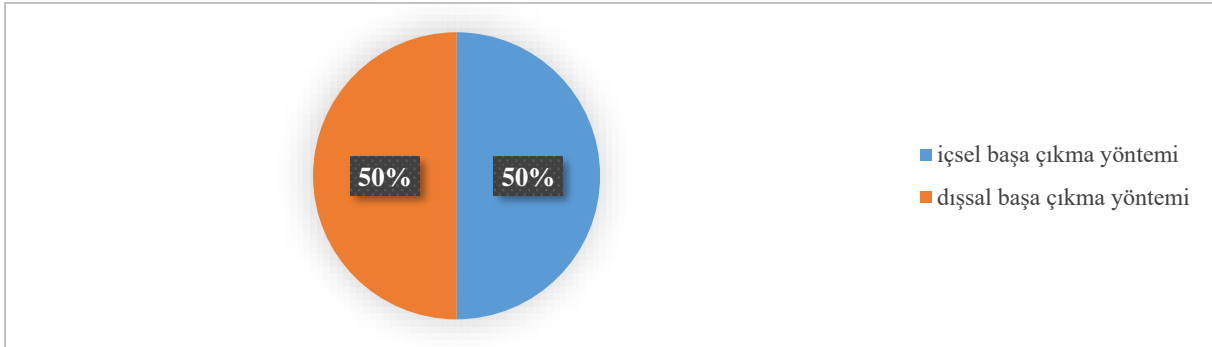
Nepotizm: Çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların maruz kaldığı diğer kayırmacılık türünün ise nepotizm olduğu elde edilen verilerden anlaşılmaktadır. İçerik analizi sonucunda elde edilen “Milli takım seçmelerinde kayırmacılığı çokça yaşadım. Milli takım hocasının kardeşi ile rakiptim. Hep önümüz kesildi. Bir sene uluslararası maçlarda köşeme bile çıkmadılar. Diğer söylediğim hocanın kardeşinin köşesine çıkmak için yarışıyorlardı. Gençler kategorisinde 3 yıl üst üste derece aldım. Kamplarda antrenmanda üstün olmama

rağmen bir kez bile seçme yaptırmadılar. Takıma girmek için kriter olan uluslararası turnuvalara sokmadılar. Ola ki rakiplerine yenilirsün takıma sokamayız dediklerine tanık olduk. Hakemler üzerinde ağırlıkları vardı. Bir Türkiye Şampiyonası yarı finalinde bariz hakkımı yediler. Maçın hakemi aynı yıl antrenörlük kursunda benden helallik istedi ben bir şey demeden...” (K4), “Federasyon başkanlarının çocuklarına öncelik tanınması ve yakın akrabalarına öncelik tanınması gibi durumlarla karşılaştım.” (K10), “...Tanındık güçlü bir antrenörün eşi Türkiye Şampiyonasında yarışmıştı. Yenilmesine rağmen 3 kez maçı tekrarlattı hakemlere.” (K11) kodları elit seviyedeki sporcuların nepotizm türünde kayırmacılıkla ilgili karşılaştıkları sorunlara işaret etmektedir.

Grafik 3. Elit seviyedeki sporcuların kayırmacılık davranış yaygınlığına verdikleri cevaplara ilişkin bulgular

Grafik 3 incelendiğinde, çalışmaya katılan sporcular, en yaygın şekilde kayırmacılığı %36 oranında antrenörlerin, %32 oranında hakemlerin ve %23 oranında idarecilerin yapmış olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca %5 oranında taraftarların ve %4 oranında ise diğer sporcuların kayırmacı davranış sergiledikleri, çalışmaya katılan sporcular tarafından verilen cevaplar neticesinde belirlenmiştir.

Grafik 4. Elit seviyedeki sporcuların sporda kayırmacılıkla başa çıkma yollarına ilişkin bulgular

Grafik 4 incelendiğinde, çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların vermiş oldukları cevaplara göre %50'sinin içsel başa çıkma yöntemiyle, %50'sinin ise dışsal başa çıkma yöntemiyle kayırmacılıkla mücadele ettikleri tespit edilmiştir.

İçsel Başa Çıkma Yöntemi: Çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların %50'sinin içsel başa çıkma yöntemiyle kayırmacılıkla mücadele ettikleri elde edilen bulgulardan anlaşılmaktadır. İçerik analizi ile elde edilen “*Kayırmacılıkla karşılaştığımda psikolojik olarak*

etkilendiğimden dolayı performansım düşüyordu ama bu duruma karşı da sonuçta emek veriyorum antrenman yapıyorum hocamın emeği var ben elimden geleni yapmalıyım diyerek kendimi motive etmeye çalışıyordum.” (K2), “Daha çok çalışarak, rakip tarafa çok fazla puan farkı atarak sonuç hakeme kalmadan bariz bir şekilde maç kazanmaya çalışıyordum. Ayrıca kayırmacılıkla karşılaştığımda sinirlerim çok bozuluyordu. Çünkü 1 yıl boyunca tek maç için emek veriyorum ve oraya gidip böyle bir durum yaşamak çok kötü ve kırıcı. Kendimi çoğu zaman motive edemiyordum. Aslında aksine demoralize oluyordum bırakmak istiyordum. Ama emek verdiğimi, yapabileceğime olan inancımdan ve hırşımdan dolayı devam ediyordum.” (K7), “Kayırmacılıkla başa çıkma yolum, kendi hedeflerime odaklanarak bu durumu kontrol altına almaya çalışıyorum. Anlık olarak aşırı gerilsem de hedeflerimin olması hata yapmamı engelliyordu...” (K11) gibi kodlar elit seviyedeki sporcuların kayırmacılıkla karşılaştıklarında içsel başa çıkma yoluyla bu durumu kontrol altına almaya çalıştıklarına vurgu yapmaktadır.

Dışsal Başa Çıkma Yöntemi: Çalışmaya katılan elit seviyedeki sporcuların %50'sinin dışsal başa çıkma yöntemiyle kayırmacılıkla mücadele ettikleri elde edilen bulgulardan anlaşılmaktadır. İçerik analizi sonucu ortaya çıkan “Sporda kayırmacılıkla başa çıkmamda beni motive eden en büyük şey ailem oldu. Onlara daha iyi imkânlar sunmak ve yardımcı olmak adına hep bir gayretim oldu.” (K4), “Kayırmacılık olayı başımıza geldiğinde her ne yapılsa da sonucu pek etkilemiyor ama yine de gerekli yerlere şikâyette bulunurum.” (K8), “Yapılan kayırmacı davranışlara ses çıkararak, ortaya tepki koyarak bu durumla baş etmeye çalışıyorum. Yıllardır görmezden gelinmemize rağmen, elimizden ne geliyorsa o şekilde tepki vermeye çalışıyoruz. Sosyal medya, TV veya milletvekilleri aracılığı ile bir şekilde sesimizi duyurmaya çalışıyoruz.” (K12) gibi kodlar elit seviyedeki sporcuların kayırmacılıkla karşılaştıklarında dışsal başa çıkma yoluyla bu durumla mücadele etmeye çalıştıklarına işaret etmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde elit seviyedeki sporcuların sporda kayırmacılıkla ilgili yaşadıkları problemler ve baş etme yöntemleri incelenmiş ve ortaya çıkan sonuçlar tartışılmıştır.

Çalışmaya katılan elit seviyedeki sporculardan elde edilen bulgulara göre katılımcıların tamamının sporda kayırmacılık durumlarıyla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Karşılaşılan kayırmacılık türleri incelendiğinde ise katılımcıların tamamının favorizm türünde kayırmacılık davranışlarına maruz kaldıkları belirlenmiştir. Ayrıca favorizm türünde kayırmacılık davranışlarına maruz kalan sporculardan %20'sinin aynı zamanda nepotizm türünde de kayırmacılık davranışlarına maruz kaldığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde bu çalışmanın sonuçlarını destekler nitelikte başka çalışmalar da bulunmaktadır. Milli takım düzeyine ulaşan, uluslararası alanda derecelere sahip olan ve en az bir tane Türkiye şampiyonluğu elde eden sporcuların katılımıyla yapılmış olunan bir çalışmada, katılımcıların tamamının sporda kayırmacılıkla karşılaştıkları görülmüştür. Kayırmacılık yaklaşımı içerisinde özellikle de en fazla maruz kalınan favorizm türünde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların

vermiş oldukları cevaplara göre sporda kayırmacılığı antrenörlerin, yöneticilerin ve hakemlerin uyguladığı saptanmıştır (Öntürk ve ark., 2021). Bununla birlikte Beşler (2016) yapmış olduğu çalışmada kayırmacılık yaklaşımları bağlamında nepotizm türünde de uygulamalarının olduğunu belirlemiştir. Spor organizasyonlarında benzer kayırmacılık yaklaşımlarıyla da karşılaşılmıştır (Paul ve ark., 2022; Zardoshtian ve ark., 2022). Yapılan bu çalışmada ise katılımcıların cevaplarına göre sporda kayırmacılığı antrenör, hakem ve idarecilerin uyguladığı saptanmıştır. Bununla birlikte sporda kayırmacılığı taraftarların ve diğer sporcuların da uyguladığı görülmüştür. Bu sonuca göre taraf tutarak sporculara destek veren kişilerin kayırmacı davranışlarla sporcular üzerinde baskı kurmaya çalıştıkları ve bu durumun da sporcuların motivasyonlarını düşürdüğü söylenebilir. Yine literatür incelendiğinde spor gibi birçok alanda da kayırmacılık durumlarının sıklıkla yaşandığı görülmektedir (Dehghani ve Mesbahi, 2019; Kelly, 2021). Örneğin, Kvasoğlu ve Yenel (2018) hakemlerin kayırmacılık fenomenine dair deneyim ve görüşlerini inceledikleri çalışmada, futbol branşında kayırmacılığın köklü ve yaygın bir kültür olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmanın sonuçlarına göre, oyunun yönetici durumunda olan ve hakemler ile hakemlerin yöneticisi durumunda olan MHK ve TFF'nin bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde ve zaman zaman kayırmacılığın uygulayıcısı durumunda olduklarına işaret ettiği belirtilmektedir. Çakto ve Bayram (2020) tarafından sporcu öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmada ise yine benzer sonuçların ortaya çıktığı gözlenmektedir. Çalışmanın sonuçları incelendiğinde, sporcu öğrencilere göre milli takımların imajına olumsuz yönde etki eden en önemli faktörün başında yöneticilerin geldiği ve yöneticiler tarafından sergilenen sporcuların maddi anlamda şımartılmaları, yetersiz desteğin olması, spora siyasetin girmesi, torpil, adam kayırılması, federasyonların kişisel yöndeki davranışları, gösteriş yapılması, federasyon yapıları, adil bir şekilde yapılmayan sporcu seçimleri, gelecek planlamalarının yapılmaması, yetersiz yatırımların olması gibi sebeplerin bu olumsuz durumları arttırdığını savundukları ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın da sonuçlarından yola çıkarak, kayırmacılığın spor alanında bireylere pek çok yönden olumsuz bir şekilde yansıdığı söylenebilir.

Kvasoğlu ve arkadaşları (2016) mücadele sporlarıyla uğraşan sporcuların katılımıyla gerçekleştirmiş oldukları çalışmada, şampiyonalarda maçların adil bir şekilde yönetilmediğini ve bazı sporcuların farklı sebeplerle kayırıldığını, çalışmaya katılan sporcuların cevapları neticesinde belirlemişlerdir. Bunun yanında hakemler ve federasyon görevlileri arasında akrabaların ya da yakınların olması, sporcunun kendisinin ya da bağlı bulunduğu kulübünün tanınması, hakem olanların kendi bölgesinden sporcularının olması kayırılma sebepleri olarak belirtilmektedir. Boksörlerle ilgili yapılan bir çalışmadan elde edilen bulgular incelendiğinde ise boksa katılımı ve sürdürmeyi engelleyen faktörlerde kayırmacılık olgusunun olduğu görülmektedir. Aktif bir şekilde boks yapan sporcuların ebeveynlerinin katılımıyla gerçekleştirdikleri çalışmada boksa katılımı ve sürdürmeyi engelleyen bazı faktörlerin ebeveynlerin endişeleriyle örtüştüğü belirtilmektedir. Ebeveynlerin endişeleri kapsamında ifade ettikleri ise, çocuklarının haklarının yenilmesi ve yaralanma konuları, boksa katılmaya ve sürdürmeye engel teşkil eden faktörler olarak belirlendiği gözlenmektedir (Bulut ve Sarı, 2022). Dolayısıyla günümüzde pek çok alanda sıklıkla karşı karşıya kalınan ve meşru olmayan bir durum olarak kayırmacılık olgusunun spor alanında çeşitli biçimlerde ortaya çıkabildiği görülmüştür (Audrino, 2020; Bose ve ark., 2022). Bu çalışmada da benzer şekilde katılımcılar,

spor ortamında adil kararlar verilmediğini ve çeşitli nedenlerle bazı sporcuların kayırıldığını dile getirmişlerdir. Özellikle elit seviyedeki sporcular göz önünde bulundurulduğunda, bu kayırmacı davranışların ulusal ve uluslararası şampiyonalarda hedeflere ulaşma noktasında engel teşkil ettiği söylenebilir. Çünkü etik olmayan bu kayırmacı davranışlar yüzünden sporcunun hak ettiği başarıyı elde edemeyerek istediği hedefi gerçekleştiremediği düşünülmektedir. Ayrıca bu durumun sporcuları olumsuz etkilediği ve onların sportif performanslarına da yansıdığı görülmektedir. Dolayısıyla spor ortamında ortaya çıkan kayırmacı davranışlar yüzünden elit seviyedeki sporcuların pek çok zorlukla mücadele etmek zorunda kaldıkları ve bu durumla çeşitli yollardan baş etmeye çalıştıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.

Çalışmaya katılan elit seviyedeki sporculardan elde edilen bulgulara göre katılımcıların %50'sinin içsel başa çıkma yöntemiyle %50'sinin ise dışsal başa çıkma yöntemiyle kayırmacılıkla mücadele etmeye çalıştıkları tespit edilmiştir. İçsel başa çıkma yoluyla kayırmacılıkla mücadele etmeye çalışan elit seviyedeki sporcuların görüşleri incelendiğinde genel olarak, kayırmacılık davranışlarına maruz kalındığında bu durumun onlara motivasyon bağlamında olumsuz yansıdığı görülmektedir. Bazı sporcuların sporu bırakma noktasına geldiği ancak yıllarca verilen emeklerden dolayı devam edildiği verilen cevaplar neticesinde ortaya çıkmıştır. Bu durum dikkate alındığında, elit seviyeye gelmiş başarılı olan sporcuların sporu bırakması, ülkemizin sportif başarısının düşmesi açısından da son derece önemli bir husus olarak görülmektedir. Ayrıca kayırmacı davranışların sporcuların güdülenmesini etkilediği ve performanslarına da olumsuz bir şekilde yansıdığı ve başarı oranını azalttığı düşünülmektedir. Altıntaş ve ark. (2013) da elit sporcuların durumsal güdülenme seviyeleriyle optimal performans duygu durumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, sporcuların içsel güdülenme ve özdeşimle düzenleme seviyelerinin artmasıyla beraber optimal performans duygu durumlarının da arttığı bulgusuna ulaşmışlardır. Diğer bir deyişle, içsel güdülenme düzeyinin yüksek olduğu sporcuların optimal performans duygu durumu puanlarının da yüksek bulunduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak, sporcuların güdülenme düzeylerinin yüksek olması spor performanslarının da yüksek olmasına neden olabileceği söylenebilir. Bununla birlikte dışsal başa çıkma yoluyla kayırmacılıkla mücadele etmeye çalışan elit seviyedeki sporculardan elde edilen sonuçlar incelendiğinde de genel olarak, motivasyonu düşüren bir durumdan söz edilebilir. Elde edilen bulgulara göre kayırmacılıkla karşılaşan bazı sporcuların bu duruma tepki verilse dahi sonucun değişmeyeceğinden bahsettikleri görülmektedir. Buradan hareketle sporda kayırmacılığın önlenmesi noktasında gerekli çalışmaların yapılmasına olan ihtiyacın arttığı söylenebilir. Etik olmayan bu kayırmacı davranışlar devam ettiği sürece sporda sürdürülebilir başarının artması pek mümkün görülmemektedir. Çünkü kayırmacı davranışların sporcuları pek çok yönden olumsuz etkilediği, onların yıpranmasına yol açtığı ve bunun sonucunda sportif performansa yansıdığı düşünülmektedir. Bununla birlikte kayırmacılık davranışı, formayı hak eden sporculara değil hak etmeyen sporculara verilmesi anlamına gelmektedir. Bu da başarısızlığı beraberinde getirmektedir. Tüm bu bilgilerden yola çıkarak, sporda kayırmacılığın önlenmesi adına bazı öneriler sunulmuştur.

Öneriler

- ✓ Kayırmacılığın olmaması için objektif somut kriterler konulması, kayırmacılık tespit edildiğinde bunu yapan kişilere ceza uygulanması,
- ✓ Hakemlerin daha özenli seçilmesi,
- ✓ Spor ahlakı konusunda eğitimlerin verilerek takibinin yapılması ve eğitimli spor yöneticilerinin olması,
- ✓ Sporcularla sık sık görüşmeler yapılarak bu konudaki problemlerin tespit edilmesi,
- ✓ Adil ve güvenilir bir sistemin oluşturulması,
- ✓ Yarışmalarda objektif değerlendirmelerin yapılabilmesi için farklı uzman kişilerin görüşlerinin alınması,
- ✓ Kayırmacı davranış sergileyen kişilerin cezalandırılması,
- ✓ Tarafsız ve şeffaf yöneticilerin görev alması,
- ✓ Spora emek vermiş, sporu iyi bilen ve vicdanıyla hareket eden insanların görev alması,
- ✓ Federasyonların ve ilgili makamların ciddi düzeyde takip ve inceleme altında olması önerilmektedir.

Çıkar Çatışması: Çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Araştırma Dizaynı MG, İstatistik analiz MG; Makalenin hazırlanması, ŞU, MG; Verilerin Toplanması ŞU tarafından gerçekleştirilmiştir.

Etik Kurul İzni ile ilgili Bilgiler

Kurul Adı: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulu

Tarih: 19.06.2023

Sayı/Karar No: 2023/10

KAYNAKLAR

- Altıntaş, A. (2010). *Sporcuların hedef yönelimleri, algılanan güdülme iklimleri ve algılanan fiziksel yeterliklerinin cinsiyete ve deneyim düzeyine göre karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Altıntaş, A., Keleş, S., & Aşçı, F. (2013). Elit sporcularda durumsal güdülme ve optimal performans duygusu durumu arasındaki ilişki. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 4(4), 14-21.
- Audrino, F. (2020). Strongest team favoritism in European national football: Myth or reality? *International Journal of Sport Finance*, 15(3), 137-151. <http://doi.org/10.32731/IJSF/153.082020.04>
- Aydın, N. (2018). Nitel araştırma yöntemleri: Etnoloji. *Uluslararası Beşerî ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 2(2), 60-71.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Beşler, H.K. (2016). *Futbol kulübü yöneticilerinin antrenörlerinin ve futbolcuların futbol hakemlerinin saha içi yönetimine ilişkin görüşleri*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Bose, P., Feess, E., & Mueller, H. (2022). Favoritism towards high-status clubs: Evidence from German soccer. *The Journal of Law, Economics, and Organization*, 38(2), 422-478. <https://doi.org/10.1093/jleo/ewab005>
- Bulut, Ü., & Sarı, İ. (2022). Ringdeki genç boksörler hakkında ebeveyn görüşleri: Kazanımlar, engeller, endişeler ve beklentiler. *Türkiye Klinikleri Journal of Sports Sciences*, 14(1), 114-123. <https://doi.org/10.5336/sportsci.2021-84071>
- Büte, M. (2011). Kayırmacılığın çalışanlar üzerine etkileri ile insan kaynakları uygulamaları ilişkisi: Türk kamu bankalarına yönelik bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 383-404.
- Çakto, P., & Bayram, E. (2020). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinde olumsuz milli takım algısı ve nedenleri (Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Örneği). *Uluslararası Spor Bilimleri Öğrenci Çalışmaları*, 2(2), 96-107.
- Dehghani Soltani, M., & Mesbahi, M. (2019). Investigating the effect of nepotism on employees' performance with the mediating role of employees' competencies. *Organizational Behaviour Studies Quarterly*, 7(4), 85-110. <https://20.1001.1.23221518.1397.7.4.4.4>
- Hardman, A. R., & Jones, C. (Eds.). (2010). *The Ethics of sports coaching*. Routledge.
- Kahraman, Ü. (2020). Okul müdürlerinin kayırmacılık davranışları. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 90-106. <https://doi.org/10.29065/usakead.811773>
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Karataş, Z. (2017). Sosyal bilim araştırmalarında paradigma değişimi: Nitel yaklaşımın yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68-86.
- Kavasoğlu, İ., Özer, U., & Yenel, İ. F. (2016). Sporda favoritizm: Mücadele sporları üzerine bir inceleme. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 199-211. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000297
- Kavasoğlu, İ., & Yenel, İ. (2018). Favoritizm in football from the referee's perspective. *Journal of Human Sciences*, 15(4), 2509-2532. doi: <https://10.14687/jhs.v15i4.5596>
- Kelly, H. (2021). Athletic Favoritism in the context of the Covid-19 Pandemic. *DePaul Journal of Sports Law*, 17(1), 26-38.
- Miles, M.B., & Huberman, A.M. (2016). *Nitel veri analizi* (Çeviren: Sadegül Akbaba Altun & Ali Ersoy). Pegem Akademi Yayınları.
- Morgan, W. J. (2007). *Ethics in sport*. Human Kinetics.
- Öntürk, Y., Şahin, İ., Yıldız, M., & Yağmur, R. (2021). Sporda kayırmacılık; Dövüş sporcuları üzerine bir inceleme. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 155-166. <https://10.38021/asbid.910323>
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.

- Özler, H., & Gümüştekin, G. E. (2007). Aile işletmelerinde nepotizmin gelişim evreleri ve kurumsallaşma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 437-450.
- Paul, R. J., Riccardi, N., & DiMaria, S. (2022). Nepotism in the NHL? Family relationships and the NHL draft. *International Journal of Sport Finance*, 17(4), 215-229. <http://doi.org/10.32731/IJSF/174.112022.03>
- Tekindal, M., & Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 20(1), 153-172.
- Tekkurşun-Demir, G., & İlhan, E. L. (2019). Spora katılım motivasyonu: Görme engelli sporcular üzerine bir araştırma. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 157-170. <https://10.31680/gaunjss.525455>
- Tunca, M. Z., & Güngör-Gülsoy, S. (2023). Spor motivasyonu üzerine bir literatür taraması: Spor ve e-spor karşılaştırması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(2), 181-197.
- Türnüklü, D. A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559.
- Yiğit, Ş. (2019). Öğrencilerin spora özgü başarı ve motivasyon düzeylerinin incelenmesi. *Researcher: Social Science Studies*, 7(1), 249-258.
- Zardoshtian, S., Felegari, K., & Mataruna, L. (2022). Nepotism in sports organizations based on grounded theory. *Sport Management and Development*, 11(3), 112-130. <https://10.22124/JSMD.2022.6668>

